

TOKO-YLITUOMAREIDEN JATKOKOULUTUSPÄIVÄ

(6.12.2010 Hki / 9.1.2011 Tre / 5.3.2011 Hki)

Yleistä

- Kontaktin ei tarvitse olla katsekontakti. Kontaktin puute näkyy kuitenkin liikkeen osioissa pieninä virheinä tai unohduksina. Tuomari tulkitsee tapauskohtaisesti. Katsekontaktin pitäminen ei ole virhe, kunhan koiran asento on yhdensuuntainen ohjaajan kanssa.
- Suuntaaminen ei ole sallittua, mutta ei arvostella turhan ankarasti. Voidaan antaa varoitukseksi herkemmin keltainen kortti ja punainen hylkäävä kortti annetaan suurista ja selvistä eleistä. Tuomari tulkitsee tapauskohtaisesti.

I OSALLISTUMISTA, KOKEEN JOHTOA JA ARVOSTELUA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

Ohjaajan velvollisuudet ja koiran varusteet

- Piikkikaulaimet, sähkökaulaimet ovat kiellettyjä koko kokeen ajan. Sama koskee myös muita luokkia.
- Huovat, manttelit ovat kiellettyjä suorituksen aikana. Tuomari kuitenkin käyttää harkintaa esim. tassusiteen kohdalla.
- Ohjaajan tulee pitää koira vasemmalla puolellaan liikkeiden aikana ja liikesuoritusten välissä. Koiran tulee siis olla ohjaajan läheisyydessä hallitusti. Maassaolo hyväksytään, mutta maahanjätö ja kutsuminen seuraavan liikkeen lähtöpaikkaan ei ole hyväksyttävää. Kehässä siirrytään paikasta toiseen yhdessä ja hallitusti. Tämä koskee myös kehään tuloa ja kehästä poistumista. Samaa käytäntöä noudatetaan kaikissa luokissa (opetusmielessä).
- Mikäli ohjaajalla on pysyvä fyysinen vamma tai rajoite, erillistä lupaa ei tarvitse olla. Kilpailijan tulee sopia tuomarin kanssa, mikäli suoritus poikkeaa normaalista käytännöstä. Esim. juoksuosuudessa on tapahduttava näkyvä rytminmuutos.

Muut määräykset

- Ryhmäliikkeet: kahteen ryhmään voidaan määrätä seitsemän koira, mutta mielellään ei. Tehdään mieluummin yksi ryhmä enemmän esim. 5+5+4 (ei 7+7).

II KEHÄJÄRJESTELYT JA VÄLINEET

Kilpailijoiden määrä

- Tuomarin ei tule arvostella enempää kuin noin neljä koira tunnissa ja 25 koira päivässä. Sama työskentelyohje koskee liikkeenohjaajia. (EVL)

Välineet

- Merkkien ja kartioiden tulee olla helposti näkyviä ja kokojen tarkoituksen mukaisia. Esimerkiksi ruudun (liike 6) kulmien kartioiden tulee olla n. 15 cm korkeita, mutta pysähtymispaikka voidaan osoittaa pienemmällä merkillä tai kartiolla.
- Sorvattu esine sallitaan ohjatussa noudossa.
- Tunnistusnutoesineitä tarvitaan kuusi kertaa kokeeseen osallistuvien koirien määrä. Kansallisissa kokeissa esineiden ei tarvitse olla uusia, mutta niiden on oltava puhtaita ja ehjiä ja jokaiselle koiralle kuusi kappaletta. Tunnistusnutoesineet voidaan merkitä etukäteen jonkun muun kuin liikkeenohjaajan toimesta.

III PALKINNOT

Kansainvälinen tottelevaisuusvalio

- Kansainvälisen tottelevaisuusvalion arvoon tarvitaan vähintään laatuarvostelun palkinto ”Hyvä” FCI:n koiranäyttelyssä (KV-näyttely). ”Hyvä” tarkoittaa koiranäyttelyn nykysäännöissä keltaista nauhaa.

V YLEISET SUORITUS- JA ARVOSTELUOHJEET

Liikkeiden suorittaminen

- Kaikki liikkeet alkavat, kun koira on perusasennossa ja liikkeenohjaaja on ilmoittanut ”liike alkaa”. On suotavaa odottaa hetki ennen ilmoitusta, jotta koirakko ehtii valmistautua ja esim. esittää tarvittaessa kysymyksiä liikkeestä. Ilmoituksesta alkaa liike ja arvostelu. Alo-, avo- ja voi-luokissa kysytään edelleen ”valmis”.
- Ohjaaja ei saa osoittaa koiralle liikkeiden suorituspaikkoja tai suuntia ennen liikesuoritusta. Puhuminen on sallittua, voi sanoa esim. kakat, ruutu, valmis. Vartalon käyttäminen katsotaan suuntaamiseksi. Tuomari tulkitsee tilanteen mukaan.
- Koiran tulee pysyä ohjaajan vasemmalla puolella liikesuoritusten välissä. Koiran ei tarvitse olla perusasennossa ja käskyn alla, mutta sen pitää olla ohjaajan vieressä ja hallinnassa. Poikkeama toivotusta voi johtaa varoitukseen (kelt.kortti) tai toistuvissa/räikeissä tapauksissa jopa hylkäämiseen (pun.kortti).
- Mikäli koira poistuu kehästä kesken liikkeen tai liikesuoritusten välissä, sen koesuoritus hylätään. Pieni hairahtuminen kehän ulkopuolelle kesken työskentelyn voidaan sallia, mutta määrätty tehtävä ei saa katketa. Koiran on myös koko ajan oltava ohjaajan hallinnassa. Paikallaoloista koiran poistuminen suoraan ohjaajan luo näkösuojaan ei hylkää koko koesuoritusta, mutta se hylkää ko. liikkeen ja johtaa varoitukseen (keltainen kortti). Tuomari tulkitsee tapauskohtaisesti.
- Ohjaajan tulee liikkua kehässä luonnollisesti ja suoraviivaisesti. Epämääräinen liikkuminen, liioitellut eleet, signaalit tai kehonkieli sekä luonnottomat raajojen liikkeet alentavat arvosanaa. Käännösten ja täyskäännösten tulee olla 90° ja 180°. Tuomareiden tulee kiinnittää näihin huomiota
- Näissä määräyksissä käytetyt käskysanat ovat suosituksia. Myös muut, riittävän lyhyet käskysanat ovat sallittuja. Hyväksyttäviä käskyjä ovat mm. ”hyvä” ja ”good”. Tällöin ”hyvä”-käsky ei saa merkitä palkitsemista (esim. äänenävy). Nimen käyttö ainoana käskynä on myös sallittu.

Liikesuoritusten arvostelu

- Liikesuoritusten arvostelu alkaa, kun koira ja ohjaaja ovat ottaneet paikkansa aloituspisteessä (koira perusasennossa) ja liikkeenohjaaja sanoo ”liike alkaa”. Liikesuorituksen arvostelu päättyy, kun liikkeenohjaaja ilmoittaa ”liike on päättynyt” tai ”kiitos”. Myös tuomari voi päättää liikkeen.
- Haukkuminen ja vinkuminen on aina huomioitava arvosanassa. Pieni haukahdus tai vingahdus esim. ilosta liikkeen alussa tai lopussa on arvosteltava lievemmin kuin muu haukkuminen tai vinkuminen.
- Ennakoimiseksi lasketaan nykiminen tai asennon vaihto, jolloin koira ei ota askelia tai poistu paikaltaan.
- Koira ei saa pitää kiinni kaulapannasta eikä myöskään kuonosta tai korvasta.
- Kun koiran nopeutta arvostellaan, tulee koiran rotu ottaa huomioon. Rotu otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan, mutta myös koiran työskentelyhalukkuus on tässä hyvä mittari.
- Ellei koira istu perusasentoon liikkeen päättyessä, tuomari lopettaa liikkeen niin katsoessaan.

VI KANSAINVÄLISEN TOTTELEVAISUUSKOKEEN LIIKKEET

Liike 2 Paikalla makaaminen 4 minuuttia, ryhmässä, häirittynä

- Ryhmässä on oltava vähintään 3 ja enintään 6 koira.
- Lisätty selvennys: Suoritus hylätään, jos koira, ennakoituaan maahanmenon, nousee ylös ja maahanmeno toistuu.
- Jos koira on jo maassa (-2 pistettä) ja ohjaaja antaa omalla vuorollaan ”maahan”-käskyn on arvosana 8, olettaen, ettei koira ole tehnyt muuta.

Liike 4 Seisominen, istuminen ja maahanmeno seuraamisen yhteydessä

- Tuomari päättää asentojen suoritusjärjestyksen. Järjestystä ei merkitä esim. kartioihin, mutta järjestys on ilmoitettava hyvissä ajoin kilpailijoille, viimeistään koepaikalla heti kokeen alkaessa esim. kehän laidalla tai ilmoitustaululla.
- Jätettyään koiran käskystä, ohjaaja jatkaa kulkuaan vielä noin 5 m, tekee täyskäännöksen liikkeenohjaajan kehotuksesta ja palaa takaisin. Täyskäännöksellä tässä liikkeessä tarkoitetaan merkkikartion kiertämistä siten, että kartio jää ohjaajan vasemmalle puolelle. Teksti (kiertäen merkin) on lisätty arvosteluohjeisiin kyseiseen kohtaan. Kulkureitti on merkittävä merkkikartioilla selvästi.
- Jos koirakko menettää (ko asento on hylätty) yhden asennon, joko koska koira on pysähtynyt väärään asentoon tai koira on edennyt käskyn jälkeen yli mittansa (vaikka olisi pysähtynyt oikeaan asentoon), on korkein mahdollinen arvosana 7.
- Jos koira seuraa ohjaajaa pysähtymiskäskyn jälkeen (”seiso-istu-maahan”), on yksi ylimääräinen käsky sallittu (liikkeen hylkäyksen välttämiseksi), jotta koira saadaan pysähtymään. Jos koira tällöin pysähtyy ennen kuin ohjaaja ehtii seuraavaan kääntöpisteeseen, liike voi jatkua, mutta korkein mahdollinen arvosana on 6.
- Jos mikä tahansa pysähdys jää kokonaan tekemättä, ts. koira ei pysähdy lainkaan ennen kuin ohjaaja on tehnyt täyskäännöksen, koko liikesuoritus hylätään.
- Ylimääräiset pysähtymiskäskyt asennon korjaamiseksi eivät ole sallittuja.
- Jos koira vaihtaa asentoa tai kääntyy (pysähtyen ensin oikeaan asentoon), tämä alentaa arvosanaa 3:lla.
- Jos koira maassa ollessaan kääntyy lonkalleen tai istuessaan/seistessään kääntyy ohjaajaa kohti liikuttaen etujalkojaan ohjaajan ollessa koiran takana, alentaa se arvosanaa 1-2:lla
- Ohjaajan on annettava ”seuraa”-käsky ottaessaan koiran mukaansa.

Liike 5 Luoksetulo, seisominen ja maahanmeno

- Käskysanojen antaminen huomattavasti ennen merkkejä ei ole sallittu, mutta ne eivät hylkää liikesuoritusta, jos koira ei ennakoit niitä. Pysäyttäminen selkeästi ennen merkkejä (n. 5 m) vaikuttaa arvosteluun. Käskyt hyväksytään korkeintaan n. 2 m ennen merkkejä, jolloin pysähtymisen arvostelukin alkaa käskystä. Tällöinkin koiran hidastelu tai ennakointi vaikuttaa arvosanaan.
- Luoksetulon nopeuden tulee olla tasaisen reipas jokaisessa osiossa. Kokonaisuudessaan hidas on huonompi kuin 1-2 hidasta osiota.

Liike 6 Lähettäminen määrätyle paikalle, maahanmeno ja luoksetulo

- Kun koira menee ruutuun, ohjaaja käskee sen maahan. Tarkoitus on antaa ”maahan”-käsky koiralle ruudussa tai juuri ennen ruutua, ei liian aikaisin. Merkillä ja ruudulla liian aikaiset ”seiso”- tai ”seiso”/”maahan” -käskyt alentavat arvosanaa. Käytettäessä ”seiso”-käskyä, seisomisen tulee myös tapahtua. Esim. ”seisomaahan”-käskyllä koiralla ei ole mahdollisuuttakaan toteuttaa seisomista.
- Noin 2 m etäisyydellä koirasta liikkeenohjaaja kehottaa ohjaajaa k antym  n. Ohjaajaa ei k velytet  ruutuun asti, vaan käännytetään ennen ruudun sivua.
- Jos koira istuu tai menee maahan ympyrän ulkopuolelle merkkikartion luona tai menee maahan ruudun ulkopuolelle, liike hylätään.
- Koira meno ruutuun sivulta tai takakautta alentaa arvosanaa 1-2:lla. Samoin koiran kaartava kulkulinja ruutuun mentäessä alentaa arvosanaa. Tuomari tulkitsee voimakkuuden ja vaikutuksen.
- Toinen luoksetulokutsu, seisomisk sky tai maahanmenok sky alentavat arvosanaa. Jos koira ei noudata jotain em. käskyistä toistettunakaan, liikesuoritus hylätään. Esim. jos ruudussa k skytet  n ”seiso”-”seiso”-”maahan”. Koira ei kuitenkaan pysähdy lainkaan ”seiso”-käskyistä ja menee maahan käskystä, tällöin liikesuoritus hylätään.

Liike 7 Ohjattu noutaminen

- Noutoesinesarjan suurimman esineen paino on enintään noin 450 g.
- Jos koira noutaa tai nostaa väärän noutoesineen, liikesuoritus hylätään.
- Viedess n esineitä paikoilleen liikkeenohjaaja ei näytä tai osoita noudettavaa esinettä mitenkään (esim. nosta esinettä ilmaan ennen maahan asettamista).

Liike 8 Metalliesineen noutaminen esteen yli hyp ten

- Metalliesine annetaan koiran ohjaajalle vasta kun liikkeenohjaaja on ilmoittanut ”liike alkaa”. Näin arvostelu alkaa jo ojennettaessa esinettä ohjaajalle. Ohjaajalle sallitaan tarvittaessa pieni hetki lämmittää esinettä käsissään.
- Käskyt ”hyppy” ja ”tuo” on sanottava lähes yht’aikaa. ”Tuo”-käskyä ei ole pakko antaa. Käytettäessä ”tuo”-käskyä, se on annettava ennen estettä.
- Heitto-liike ennen suoritusta on kielletty.

Liike 9 Tunnistusnouto

- Liikkeenohjaaja antaa ensin tunnistusnoutoesineen, joka on valmiiksi merkitty tai koiran ohjaaja merkitsee siihen merkkinsä (aika n. 5 s). Ohjaaja luovuttaa esineen liikkeenohjaajalle, joka luovutuksen jälkeen pyytää ohjaajaa tekem  n täyskäännöksen. Koira saa jäädä paikalleen tai k  ntym  mukana. Ohjaajalla on oikeus molemmissa tapauksissa antaa koiralle käsky (1x paikka tai 2x sivulle). **Huom.** voittajaluokassa ennen esineen antoa ja luovutusta ohjaaja tekee täyskäännöksen
- Viedess n esineitä (5+1) paikalleen liikkeenohjaaja ei näytä tai osoita noudettavaa esinettä mitenkään. Tuomarin on itse oltava tilanteessa valppaana.
- Tunnistusnoutoesineiden etäisyyden toisistaan tulee olla n. 25 cm. Tuomarin tulee kiinnittää asiaan huomiota.

- Korkein mahdollinen arvosana on 6, jos koira ottaa ensin oikean esineen, mutta pudottaa sen muiden joukkoon tai pudottaa heti lähtiessään tuomaan sitä. Ennen kuin koira oma-aloitteisesti ottaa uudestaan oikean esineen, se käy esim. tarkistamassa muut esineet tai touhuaa hetken muuta. Lopulta koira tuo ohjaajalleen oikean esineen.

Liike 10   Kauko-ohjaus

- **”Kaket”–sana voi korvata ”paikka” –jättökäskyn.** Muuten se ei ole sallittua liikkeenohjaajan ”liike alkaa” –ilmoituksen jälkeen.
- **Ensimmäinen minkä tahansa asennonvaihdon yhteydessä annettava lisäkäskey** alentaa arvosanan 8:aan. Toisen käskyn tottelemattomuus johtaa tämän asennon hylkäämiseen. Seuraavien asennonvaihtojen lisäkäskeyt alentavat kukin arvosanaa 1:llä.